

Upravništvo: Ljubljana, Puceljjeva
ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23
31-24.

Inseratni oddlek: Ljubljana, Pucelj-
jeva ulica 5 — Telefon 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 12.

IZKLJUCNO ZASTOPSTVO za ogla-
se iz Kr. Italije in inozemstva ima

Unione Pubblicità Italiana S. A.,
Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:

Ljubljana, Puceljjeva ul. 5. Telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25, 31-26
Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja
vsak ponedeljek zjutraj. — Naroča
se posebej in velja mesečno L. 3.—
Rokopisi se ne vračajo. — Oglaš po
tarifu.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA
per la pubblicità di provenienza
italiana ed estera:

Unione Pubblicità Italiana S. A.,
Milano

Nuovo colpo alla navigazione nemica

**Un piroscafo silurato, una petroliera incendiata e dieci
navi da trasporto danneggiate — Inoltre sono stati
abbattuti sei velivoli**

Il Quartier Generale delle Forze Armate
comunica in data di 27 giugno 1943-XXI il
seguente bollettino di guerra n. 1128:

Nel canale di Sicilia aerea siluranti e bom-
bardieri dell'Asse hanno condotto ripetute
azioni diurne e notturne contro convogli in
navigazione; un piroscafo è stato silurato,
una petroliera incendiata; dieci altre navi
da trasporto risultano danneggiate.

Un'incursione compiuta questa notte dal
nemico sulla periferia e dintorni di Napoli
causava limitati danni e pochi feriti. Due

velivoli colpiti dal tiro contraereo precipi-
tavano l'uno a Camaldoli di Torre del Greco
e l'altro in mare tra Torre Annunziata e
Castellammare di Stabia. Un ricognitore
veniva abbattuto da nostri cacciatori in Sar-
degna, presso Capo Comino.

Nei combattimenti impegnati con la no-
stra caccia nel cielo della Sicilia il giorno
25 l'aviazione avversaria ha perduto oltre
a quelli già segnalati dal bollettino di ieri
altri tre quadrimotori caduti in mare nei
pressi dello Stromboli.

Nov udar sovražni plovbi

**En parnik torpediran, ena petrolejska ladja zažgana, deset
prevoznih parnikov poškodovanih — Še 6 letal sestreljenih**

Glavni stan Italijanskih Oboroženih sil je
objavil dne 27. junija naslednje vojno po-
ročilo št. 1128:

V Sicilijskem prekopu so osna torpedna
letala in bombniki izvedli ponovne dneve
in nočne akcije proti plujčim konvojem.
En parnik je bil zadet s torpedom, ena pe-
trolejska ladja zažgana, 10 drugih prevoznih
parnikov na je bilo poškodovanih.

Nočni napad sovražnika na predmestja
in okolice Neapolja je povzročil omejeno
škodo in malo ranjenih. Dve letali, zadeti od

protiletalskega topništva, sta se zrušili, in
sicer eno pri Camaldoli di Torre del Greco,
drugo pa v morje med Torre Annunziata
in Castellammare di Stabia. Naši lovci so
sestrelili eno izvidniško letalo na Sardiniji
pri Capo Comino.

V borbah z našimi lovci, do katerih je
prišlo nad Sicilijo na dan 25. t. m., je so-
vražno letalstvo razen štirimotornikov, ki
so bili omenjeni v večeršnjem uradnem po-
ročilu, izgubilo še tri štirimotornike, ki so
padli v morje v okolici Stromboli.

Menjava straže v Stranki ne vpliva na kom- paktnešt in odpornost italijanskega naroda

Stockholm, 26. jun. s. Rimski dopisnik
Meta »Stockholm-Tidningen« piše glede
notranjih ukrepov, ki so bili te dni izdani
v Italiji, da še dozdaj nikoli niso bile pod
okriljem fašistične stranke izvedene tako
obširne spremembe kakor v zadnjih me-
sasih. Pristavlja pa obenem, da se zave-
zani motijo v svojih računih, ker pozabljajo,
da so se take spremembe na vodilnih
mestih ponavljale v fašističnih vrstah sko-
raj perodično. V ostalem so bili ti ukrepi
nelogični in logični in kdor zaključuje po
njih, da so znak krize, se hudo moti. Od
pohoda na Rim pa do danes, tako nadaljuje
list, Stranka ni porabila tako velikih na-

porov kakor danes, kar pa je tudi naravno
sprito težavnega trenutka v vojni, ki jo
vaja Italija. Vsi ti napori gredo za tem,
da se iz vsega polotoka, napravi obrambni
zid proti možnostim udara, pri čemer je ne-
posredno soodelovanje fašistične Stranke
najširokogrudnejše in število fašistov, ki
so padli na raznih bojiščih, sorazmerno naj-
višje. Težavne preizkušnje, ki jih Italija
preživlja v tem trenutku, tako zaključuje
list, kažejo nedvoumno, da se fašizem vedno
bolj utrjuje v prepričanju italijanskega na-
roda, ne pa da bi izgubljal na terenu. Tudi
zavezniki se začenejo polagoma zavelati
teh dejstev in strmiijo nad odporom.

Doživljaji in trpljenje italijanskega letalca v angleškem ujetništvu

Rim, 26. jun. s. Letalski poročnik Remo
Gazzoli, ki se je vrnil iz Anglije ob ne-
davnj izmenjavi ujetnikov, je o svojem
ujetništvu podal nekaj podrobnih podat-
kov. Dne 18. maja 1942, tako piše, je od-
letel z nekega siciliskega letališča s patru-
lo letal, ki naj bi izvedla akcijo na leta-
lišču La Valletta na Malti. Nad otokom

del clovetka, ki je je donasal. Ko je pre-
stal ta zapor, so ga peljali v koncentra-
cijsko taborišče v Ellinburgu. Tamkaj se
je lahko spet sestel z italijanskimi tova-
riši, nepremagljivimi sinovi Italije. Meseč
dni je preživel z njimi. Njihova morala je
bila odlična.

Telesno stanje poročnika pa se je za-
čelo slabšati, ker se je rana slabo celila
in zaradi tega so ga slednjič ponovno od-
peljali v London v bolnišnico, kjer je
ostal dva meseca, nato pa bil premeščen
v bolnišnico za vojne ujetnike v Clep-
stowu. Tukaj je bil priča številnih divja-
ških nastopov proti italijanskim bolnim
ujetnikom. Tu so bili ljudje s strašno bo-
leznično jetiko, ki so jih pretepali v ječah.
Drugi pa so umrli zaradi pomanjkanja pra-
ve nege. Toda vse to ni moglo ubiti odlič-
ne morale ujetnikov, ki so rajši trpeli še
take muke in niso hoteli dati sovražniku
nobenega zadoščenja. Po približno petih
mesecih je zapustil bolnišnico in se vrnil
v domovino. Še enkrat je moral na an-
gleški bolniški ladji, ki ga je vzela na
krov v Bristolu, skupno z ostalimi ita-
lijanskimi ujetniki trpeti lakoto in zato se
je odločil, da je zadnje dva dni potovanja
odklanjal še ono malo hrane, ki so mu jo
dajali. Italjani v Lizboni so prinesli vra-
čajočim se ujetnikom prvi prirščni po-
zdrav, s katerim so pokazali vso svojo ne-
zmožljivo prepričanje v zmago. Anglija je
in bo ostala za vselej dežela njegovega
najhujšega sovražstva in njegovega največ-
jega omalovaževanja.

Partizanom na Balkanu je že odklenkalo Bolgarski list o uspehu očiščevalnih operacij

Sofija, 26. jun. s. Domači listi, pred-
vsem list »Zora«, objavljajo podrobna po-
ročila svojih vojnih dopisnikov iz Črne
gore o uspešnem nastopu italijanskih,
nemških in bolgarskih čet proti tol-
pam Mihajloviča in komunistični Titu. Javno
mnenje je z olajšanjem sprejelo vest o
očiščenju Čeke in partizanskih tol-
p na Balkanskem polotoku, kar smatra obenem
za najboljšo znamenje, da se bo položaj
dokončno uredil in umiril. Z naslovom
»Nova malo navdušujoča dejstva za go-
spoda Churchill« piše »Zora« v uvodni-
ku, da je po ponesrečenem poskusu lan-
skega leta za ustvaritev partizanske Če-
ke v vzhodni Macedoniji letos bil stor-
jen enak poizkus v osrednji Macedoniji in
sicer v okrajih Djevdjeliji in Tikvesu, ki
pa je tudi žalostno propadel. Brez preti-
ravanja se lahko reče, tako naglašava list,
da v vsej Macedoniji od reke Mostarja do
reke Vardarja vladata sedaj red in var-
nost. Letos so se rušili države in var-
nost vrgli na delo v starih mejah kraljevi-
ne in predvsem v bolgarski prestolnici.

Nj. Vis. princesa Piemontska v Salerno

Salerno, 26. jun. s. Kr. Vis. princesa
Piemontska je dospela na povratku s Si-
cilije, kjer je obiskala največje bolnišnice
Messine, Palermo, Monreale in Trapanija,
zanimajo se povsod za delovanje bolni-
čarskih služb in italijanskega Rdečega
križa in prenašajo s svojo besedo visoke
vere znamenje svoje plemenitosti prebi-
valstvu, ki so ga težko prizadeli sovražni
letalski napadi, v Salerno, ki je v prošlih
dneh doživel nepričakovano sovražni letal-
ski napad. V spremstvu prefekta in po-
krajinskih oblasti se je visoka gospa, ki
je bila oblečena v uniformi narodne in-
spektorice prostovoljnih bolničark ita-
ljanskega Rdečega križa, v krajevnih bol-
nišnicah pomudila s civilnimi in vojaški-
mi ranjenci in je obiskala nato najbolj
poškodovane predele in se zadržala med
ljudstvom, ki je izrazilo svojo hvaležnost
za visoko zanimanje z vdano pokornostjo
manifestacijo. Ob povratku v Napoli se
je ustavila tudi v Cavi del Tirreni, da
obišče civilno bolnico, kjer so sprejeli ran-
jenice zadnjega letalskega napada na Sa-
lerno.

Bivši knez Pavle konfiniran v Afriki

Lorenzo Marquez, 26. jun. s. Princ Pavel,
bivši regent Jugoslavije in njegova sopro-
ga princesa Olga, sestra Kentse Vojvodi-
nje, in njunji otroci so bili konfinirani v
Južni Afriki. Od julija 1941 so živeli v Ke-
niji.

Maršal Wavell na mrtvem tiru

Istanbul, 26. jun. s. List »Cunhiyet« ko-
mentira imenovanje Wavella za indijskega
podkralja in pravi, da pomeni to ime-
novanje konec vojaške kariere tega an-
gleškega maršala. Cikanar omenja, da je Wa-
vell ustvaril vojsko, da bi zavzel Birma-
nio, ki je ključ za Vzhodno Azijo in nudi
edino možnost za zvezo s Čungkingom. Ta
poskus je popolnoma propadel, ker Wa-
vell ni uspel niti to, da bi bil Japonce
pregnal iz skrajnega majhnega dela Bir-
manije. Zaradi tega so ga moža odstranili in
ga imenovali za podkralja Indije. Pisec
poudarja na koncu še, da bodo morali za-
vezniki, preden bodo mogli začeti kakršno-
koli akcijo v Vzhodni Aziji, najprej zav-
zeti Birmanijo.

Sporazum brez sporazuma

Lizbona, 26. jun. s. Takoimenovani spo-
razum med Giraudom in De Gaulleom, ali
bolje rečeno premirje med dvema prija-
teljema in sovražnikoma, je začel že ka-
zati vidne vrzeli in obeta skorajšnje nove
spore. Tudi glede finančnih vprašanj je
francoski imperij razdeljen med več gos-
podarjev. V zapadni Afriki in v Guayani imajo
Giraudove pokrajine lasten proračun,
popolnoma ločen od onega, ki velja za de-
gaulistične predele. Ker London ne bo več
dajal denarnih sredstev, skušajo sedaj te
proračune združiti in poenotiti. Povrh tega
obstoja, tudi dva franka, in sicer degau-
listični, ki ga cenijo na 176 frankov po šter-
lingu in Giraudovski, ki je vreden 200 fran-
kov po šterlingu, ker ga pač Angleži po
priateljski ceni zamenjajo prijateljem.

Odločnost stavkujočih rudarjev

Buenos Aires, 26. jun. s. Spor med ru-
darji, ki so se odzvali vabilu, da se bodo
vrnili na delo in omili, ki tega nečajo sto-
riti, postaja zmerom hujši. Tudi neposluš-
nost proti Johnu Lewisu se širi na vse strani
med rudarji. Na sindikalnem zborovan-
ju, ki je bilo predvčeršnjim, so nekateri
rudarski zastopniki odkrito izjavljali, da
se ne dajo več voditi za nos od Johna Le-
wisa in da hočejo za vsako ceno doseči iz-
polnitev svojih zahtev.

Odmev rudarskih stavk na newyorški borzi

Buenos Aires, 26. jun. s. Borza v New
Yorku je te dni zabeležila znaten padec
delnic železarskih podjetij. Ta padec izvi-
ra od tod, ker so na vseh koncih izbruh-
nile stavke rudarjev, ki vplivajo občutno
na proizvodnjo jekla.

Zavrtnjeni sovjetski napadi

**Letalstvo je potopilo več sovražnih čolnov — Bombardi-
ranje industrije ob izlivu Volge — Na zapadu sestreljenih
14 letal**

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 27. jun.
Vrhovno poveljništvo nemške vojske je ob-
javilo danes naslednje poročilo:

Pri Velikih Lukah je bilo več sovjetskih
napadov, podprtih z oklopnimi vozovi, raz-
bitih v strnjem ognju vseh vrst orožja
ali pa zavrtnjenih v hudih borbah od mo-
da do moza. Na ostali vzhodni fronti je dan
potekel brez posebnih dogodkov.

V lagunah ob Kubanu ter ob murmanski
obali je letalstvo potopilo večje število so-
vražnih čolnov za dovez, dve obalni enoti
in en čoln za čiščenje min. Preteklo noč so
bili bombardirani industrijski cilji ob izlivu
reke Volge.

Živahnješe delovanje na severnem odseku

Berlin, 26. jun. s. Glede bojnega delo-
vanja na vzhodni fronti poudarjajo dan-
es nekateri listi predvsem dejstvo, da
je oživelo bojno delovanje krajevnega
značaja v severnem odseku in sicer na
področju pri Velikih Lukah, kjer so borbe
dobile posebno hud značaj in kjer je pri-
šlo na več krajih tudi do spopadov od
moza do moza. Tudi južno od Ladoškega
jezera so boljševiki z močnimi silami
prešli v napad, pri čemer so skušali vdre-
ti v nemške črte, toda tudi tukaj so bran-
itelji porušili vse sovražnikove načrte
ter mu povzru še prizadeli hude izgube
na ljudeh in materialu. Topniški dvoboji
in letalski spopadi so se nadaljevali brez
prestanka tudi v zadnjih 24 urah. Točni
zadetki topništva in letalstva so pognali
v zrak mnoge utrjene postojanke in skla-
dišča municije pri Sovjetih. V Petrogradu
je nemško topništvo ponovno zadelo
municijsko tovarno Kalinin, kjer so na-
stale številne eksplozije. Topništvo in le-
talstvo sta mimo tega obstreljevala tudi
zbirališča čet, dovozne poti in preskrbo-
valna skladišča.

Boljševiki računajo s skorajš- njo novo nemško ofenzivo

Stockholm, 27. jun. Moskovski listi sma-
trajo, da je treba verjetno pričakovati za-
četek nemške ofenzive v teku prihodnjih
dveh tednov. Poročila dodajajo, da skraj-
šanje fronte pomeni danes za obe stranki,
da se ne moreta več posluževati metode
elastičnega vojevanja. V ruskih krogih
smatrajo, da ne smejo izgubiti še nadalj-
njega ozemlja, ne da bi to imelo slabe po-
sledice za rusko javno mnenje. V nekem
članku opominja »Pravda« javnost, naj
ne gleda preoptimistično na razvoj stvari.
Nemčija, piše »Pravda«, je še vedno mo-
čan nasprotnik, ki se ni odpovedal načrtu
za osvojitve Rusije. Vojska in narod bosta
morala prenesti še hude žrtve. (»Stampa
Sera«.)

Bombe na otroke in bolnike

Berlin, 26. jun. s. Teroristični napad, ki
ga je angleško letalstvo preteklo noč iz-
vedlo na Porurje, je bil naperjen skoraj iz-
ključno na civilno prebivalstvo. Kljub go-
stim oblikam, ki so sovražniku ovirali pre-
gled, so angleški letalci zmetali tovor bomb,
ne da bi vedeli kam in kaj bodo zadeli. V
mestu Bochumu je bilo med drugim zadeto
tudi oskrbovališče za deca. Mnogo otrok
je bilo pokopanih pod ruševinami poslop-
ja, izpod katerih so potegnili 40 trupel.
Zelo hudo škodo so utrpeli tudi tri bol-
nišnice.

30 angleških bombnikov sestreljenih nad Nemčijo

Berlin, 26. jun. s. Iz pooblaščenega vira
se je »vedelo«, da je angleško letalstvo pre-
teklo noč izvedlo terorističen napad na za-
padno nemško pokrajino. Posebno hudo
škodo je doživelo mesto Bochum. Po dose-
danih vesteh so lovci in topničarji sestrelili
30 angleških bombnikov.

in še 25 ameriških

Berlin, 26. jun. s. Med napadom, ki so
ga davki izvedla ameriška letala na sever-
no nemško obalo, je sovražnik izgubil 25
štirimotornikov. Nemški lovski oddelki, ki
so se takoj dvignili, so razkropili skupino
sovražnih letal ter preprečili, da bi nada-
ljevali polet v običajni strnjni formaciji

Minister dr. Göbbels o laži-braniteljih zapadne civilizacije

Monakovo, 26. jun. s. Danes je bila tu-
kaj otvorena velika letna razstava nem-
ške umetnosti, ki obsega slikarska, kipar-
ska in grafična dela. Otvoritveni svečano-
sti so prisostvovala številne osebnosti stranke,
države in vojske, razstavo pa je otvoril
minister Göbbels v imenu Hitlerja

Monakovo, 26. jun. s. V govoru, ki ga
je imel minister Göbbels ob priliki sedme
nemške umetniške razstave, je govornik
med drugim omenil najprej, da se Italija
in Nemčija na umetniškem in kulturnem
področju lahko ponašata z največjimi stvar-
itvami zgodovine. Malo bi ostalo od ev-
ropske kulture, tako je nadaljeval Göb-
bels, če bi ne bilo prispevka, ki sta ga v
stoletjih priložili Italija in Nemčija. So-
vražniki onih sil bi se danes radi pred
svetom kazali kot zalozniki in branitelji
zapadne civilizacije, pri kateri pa oni, ta-
ko je poudaril govornik, nimajo nobenega
deleža ali pa samo prav neznanega. Toda
stvar je še drugačna. Angloameričani so
mimo tega, da so sklenili zvezo z zagre-
nim sovražnikom vsake civilizacije, boljševizmom, začeli tudi vandalsko delo po-

V zapadnem Sredozemskem morju so
nemške in italijanske letalske sile v več-
kratnih nalezih napadle sovražni konvoj. Po
dozdaj prispelih vesteh je bilo 11 velikih
prevoznih parnikov hudo zadetih, ena pe-
trolejska ladja pa se je vžgala.

Pri dnevnih napadih angleških in ameri-
ških bombnikov ter lovskih oddelkov na
zasedeno zapadno ozemlje je sovražnik iz-
gubil 14 letal. Ena nemško lovsko letalo
se ni vrnilo. Posamezna sovražna letala so
preteklo noč izvedla vzemirjevalne polete
nad zapadno in severozapadno Nemčijo. Da
bi bila metala bombe, dozdaj ni bilo ugo-
tovljeno.

ter jih zapletli v hude letalske dvoboje.
Zaradi tega so bili sovražni letalci prisil-
jeni odvzeti svoje bombe na prostem, ne
da bi povzročili omejene vredne škodo. V
tukajšnjih letalskih krogih pripominjajo
glede tega še, da že nekaj časa tudi Ame-
ričani doživljajo zelo občutne izgube ka-
kor Angleži. Dejansko je sovražnik od
1. junija dalje izgubil med napadi na
nemško in zasedeno ozemlje okrog 500 le-
tal, kar pomeni obenem izgubo najmanj
3000 posebej usposobljenih vojakov.

Berlin, 26. jun. s. Tukajšnji vojaški kro-
gi ugotavljajo, da je osna protiletalska
obramba samo včeraj v zapadni Nemčiji in
Sredozemlju sestrelila 64 ameriških več-
motornih bombnikov.

Vedno hujše letalske izgube zadajejo Anglosasom hude skrbri

Vratislava, 26. jun. s. V zvezi s teroristič-
nimi napadi angloameriških letal na evrop-
sko ozemlje piše angleški vojaški kritik
Ciril Fort, da so se izgube med posadka-
mi angleških in ameriških letal zadnji čas
tako dvignile, da je treba resno računati s
tem dejstvom. Kakor pravi omenjeni voja-
ški kritik, Anglija in Amerika ne bosta
mogli dolgo vzdržati tako silnih izgub pri
letalih in letalcih.

Moskva se poslužuje caristične propagande

Stockholm, 26. jun. s. V svoji imperia-
listični maniji, ki je zdaj slednjič razkrin-
kana, so se boljševiški voditelji odločili,
da so dali reči vojski zunanje oznake ca-
ristične Rusije, kakor je bilo pred krat-
kim objavljeno z odlokom predsedstva vr-
hovnega poveljstva sovjetske vojske. So-
vjetska armada je dobila spet svojo gar-
dno zastavo, zastavo onega oddelka, čigar
častniki so bili barbarsko umorjeni baš od
boljševikov, ki so sedaj na oblasti in sku-
šajo, da bi podžgali narod zvezati sedanje
vojaške pohode z vojaškimi tradicijami
carističnih časov. Kakor da bi to ne zado-
stovalo, je bilo po radiu objavljeno tudi
besedilo določb iz starih vojaških pred-
pisov, ki poudarja simbolično vrednost
prilagoditve k vojaški zastavi.

Švicarski list o namernem kršenju švicarske nevtral- nosti po Angležih

Bern, 27. jun. s. Poročajoč o angleških
izjavah glede zadnjega napada na Fried-
richshaven dodaja »Thurgauer Zeitung«
kratek komentar pod naslovom »Klofuta
švic«. V njem pravi, da predstavlja zelo
jasna govorica britskega letalskega mini-
stra, s katero poveljuje v zmagoslavnem
tonu trik, ki je uspel Angležem, klofuta
švic. S cinično nesramnostjo priznava, da
so se mogli britski letalci poslužiti »uspešne
taktike«, ki jim je dovolila, da so po bom-
bardiranju Friedrichshavena usli nemškimi
lovci in protiletalski obrambi na jug. Pri-
znava nadalje, pravi list, da je to »taktiko
presenečenja« zapovedal poveljnik britske
službe za bombardiranje, letalski maršal
Harris, »in pri tem ne čuvajo niti tistega
malega videza, po katerem naj bi verjeli,
da se je s preletom švicarskega ozemlja zgo-
dila pomotat. Tako se uradno priznava, za-
ključuje »Thurgauer Zeitung«, da je bil
nevtraln švicarski zračni prostor kršen s
popolno premissiženostjo. To zasluži en sam
odgovor in ga bo dala naša protiletalska
obramba ob morebitni ponovitvi te nove
taktike.

diranja italijanskih in nemških mest, ki
hranijo ogromne nedosegljive in nenado-
steljive zaklade umetnosti. Mesta, kakor
so Benetke ali Nürnberg ali Firence ali
Monakovo, imajo sama take umetniške in
kulturne vrednote, kakor vsa ameriška ce-
lina skupaj. In kaj morejo Angloame-
ričani postaviti nasproti Michelangueli,
Beethovenu ali Leonardu Da Vinciju ali
Wagnerju? Minister je opozoril na to, da
že ta razglabljanja danes bolj kakor kdaj
nalagajo potrebo, da je treba za vsako
ceno vztrajati, da se doseže zmagovit cilj
in za zmerom porazi sovražnik, ki zdaj v
zavesti svoje manjvrednosti na duhov-
nem polju zgrinja svojo vandalsko jezo
na nesmrtna dela onih genijev, ki jih sam
ni nikoli imel in jih tudi imel ne bo, pri
čemer opravičuje svoje delo razdejanja
s pretevo, češ da zadeva vojno indus-
trijo. Dr. Göbbels se je nato bavil z vzvi-
šenimi nameni umetnosti v tem posebnem
času evropske zgodovine in zaključil svoja
izjavanja z izjavo prepričanja, da bodo
po doseženi zmagi tudi na tem področju
ustvarjene nove grandiozne stvaritve.

Dr. Antonio Ciampi novi šef kabineta Visokega Komisarijata

Ljubljana, 27. junija

Ekse. Lombassa je imenoval za šefa kabineta pri Visokem Komisariatu Ljubljanske pokrajine dr. Antona Ciampia, ki je te dni prevzel posle v svojem uradu v vladni palači.

Novi šef kabineta, ki je bil šef tajništva Ekse. Lombasse od leta 1939, najprej pri komisariatu za naseljevanje in kolonizacijo pri predsedstvu Ministrskega sveta in potem pri državnem podtajništvu za korporacije, pozna obširno in temeljito administrativno poslovanje države in ima obsežne izkušnje v vodstvu državnih uradov.

Dr. Ciampi se je rodil v Luceri v Puglii 10. novembra 1910, je diplomiran pravnik ter ima diplomo v političnih vedah, je državni pravnik ter se je udeleževal kot novinar in publicist. Trenutno je šef glavnega urednika italijansko-španske revije »Legioni e falangi« in sodeluje pri raznih dnevnih in revijah. Dr. Ciampi je objavil delo

o »socialni pravičnosti« in druge razprave

juridичne in politične značaja.

Svojo javno kariero je začel leta 1932 v ministrstvu za javna dela, od koder je prešel pozneje v zunanje ministrstvo, in sicer k državnemu podtajništvu za albanske zadeve in nato v Albanijo pri tamkajšnjem glavnem poveljstvu. Bil je tiskovni šef pri Kraljevi prefekturi v Rimu ter je imel tudi kot uradni ministar za ljudsko kulturo važna mesta pri javnih uradih in ustanovah.

Novi šef kabineta, ki je kapitan v vojski, se je prostovoljno boril v Vzhodni Afriki od februarja 1936 do januarja 1937 in je bil odlikovan za vojaško hrabrost.

Dr. Ciampiju pošiljamo naš najboljši pozdrav ob nastopu službe, priskrben pozdrav pa velja tudi comm. Bisiji, ki bo razrešen dožnosti šefa kabineta, kateri posel je z veliko poštrevnostjo in uspešnostjo vodil preko dveh let, opravljal pri Visokem komisariatu funkcijo podprefekta inspektorja in obdržal tudi mesto predsednika pokrajinskega sveta korporacij.

Etape socialne zakonodaje

Pregled obsežnega in vsestranskega dela režima v prvih dvajsetih letih

1921. 25. junija, »Giornale d'Italia« objavlja pod naslovom »Etappe socialne zakonodaje v fašistični dvajsetletnici« važen članek, v katerem ilustrira režimsko delo na socialnem področju. Potem, ko je omenil, da zavzema svetovna vojna čedalje bolj socialni značaj, tako da so vladajoče kaste anglosaskih imperijev pohitele, da sestavijo enodnevne načrte socialnih ukrepov, da bi utišale čedalje večje vznemirjenje v delavskih množicah, pravi avtor, je fašistična Italija na mestu, tudi kar se tiče socialne politike. Vse, kar je storila, gotovo se ne predstavlja vsega, kar hoče doseči na svoji poti do ljudstva, a predstavlja na vsak način celo množico iniciativ in ukrepov, ki jo postavljajo med narodi sveta na prvo mesto, kar se tiče socialne politike, tako da je ne dosega nobena druga država. Članek našteva po sledenjem kronološkem redu temeljne pridobitve socialne zakonodaje v fašistični državi.

1923. 1. omejitev delovnika za delavce in nameščence industrijskih, trgovskih in poljedelskih podjetij na 8 ur. Odredbe za enako obravnavanje osebja na železnicah, tramvajskih progah in progah notranje plovbe pod vodstvom zasebnih, provincialnih ali občinskih industrijskih. Odredbe za ureditev dela v lukah, ureditev industrijskega pouka, ustanovitev Zveze za delovne služe, ureditev nadzorstva za industrijo in delo, poenotenje odredb za starostno ter invalidsko zavarovanje, ureditev zavarovalne službe proti brezposelnosti, izpolnitev odredb glede materinske zaštite, avtorizacija za izvršitev Washingtonske pogodbe o 8-urnem delavniku, sprememba zakona o delu žensk in otrok v skladu z ustreznimi washingtonskimi pogodbami, popolna izvršitev washingtonske pogodbe o brezposelnosti.

1924. 2. Ureditev podpor za osebe v javnih transportnih službah, koncesionarni zasebni, provincialni ali občinski industrijski. Ureditev podpornih ukrepov v prilogi osebo v javnih telefonskih službah. Zakon o pogodbah v privatnih namestitvah, obvezno zavarovanje proti invalidnosti in starosti v kolonijah.

1925. 3. Ustanovitev delovnih uradov v pristanišču, ustanovitev Dolopavara, sistemacija provincialnih uradov za obvezno namestitve vojnih invalidov, preureditev zavodov za obvezno zavarovanje proti nezgodam v poljedelski stroki. Razširitev zakonov o socialnem zavarovanju na nove province.

1926. 4. Juridična ureditev kolektivnih delovnih pogodb, ustanovitev ministrstva za korporacije, ustanovitev pokrajinskih gospodarskih svetov. Ureditev zavarovanja zoper bolezen v novih pokrajinah.

1927. 5. Delovna listina, ureditev narodnega patronata za socialno podpiranje. Odprtje splošnega pravilnika za delovno higieno, odprava generalnega komisariata za izseljevanje in ustanovitev generalne direktije za Italijane v inozemstvu pri zunanjem ministrstvu, zavarovanje zoper tuberkulozo.

1928. 6. Splošna ureditev povpraševanja in ponudbe dela, odredbe za sestavo in objavo kolektivnih delovnih pogodb, pooblastilo vladi za izdajanje odredb z zakonsko močjo za popolno izvedbo delovne listine, odredbe za rešitev delovnih sporov, povzročanje pokojnin za invalide in starost.

1929. 7. Ustanovitev uradov za brezplačno nameščanje delavcev, ustanovitev narodnega zavoda za podpiranje velikih delovnih invalidov, obvezno zavarovanje proti poklicnim boleznim, juridično priznanje narodne bolniške blaginje za trgovske nameščence, obvezno zavarovanje zoper bolezen in socialna pomoč za osebe na morju in v zraku, ureditev delovnih skupin v pristaniščih, zaštita delavk in nameščen med nosečnostjo in porodno dobo, ukrepi v prilogi demografskega porasta.

1930. 8. Reforma narodnega sveta za korporacije, ustanovitev komisije za revizijo delovne zakonodaje, odobritev pogodb za ustanovitev načinov za fiksiranje minimalnih mezd, ki je bila sprejeta v Zenevi v juniju 1928. Odobritev ženevske pogodbe iz novembra 1921 glede izplačil v primeri nezgod v poljedelski stroki, juridično priznanje narodne zveze podpornih bolniških blaginj za poljedelske delavce.

1931. 9. Odredbe za ureditev notranjega preseljevanja in kolonizacije, izboljšanje pokojnin pomorskim nameščencem, ureditev korporativnega inspektorata.

1932. 10. Tedenski in praznični odpočitek v trgovski stroki, integrativne odredbe za obvezno zavarovanje v primeru invalidnosti, starosti, brezposelnosti in jetike, spremembe v obveznem zavarovanju proti nezgodam pri poljedelskem delu.

1933. 11. Razširitev juridične ureditve kolektivnih delovnih razmer na pogodbe o soudeležbi v področju poljedelske produkcije in malega zakupništva, ureditev delovnih urnikov industrijskih podjetij, razširitev sprejemne obveznosti preko namestitvenih uradov, ukrep v prilogi pomorskega poenotenje zavodov za obvezno zavarovanje proti nezgodam na delu, juridično

priznanje domov odpočitka za stare delavce.

1934. 12. Odredbe za ureditev individualnih delovnih sporov, časovna ureditev delovnih razmerij, ko zapadejo kolektivne pogodbe, odobritev pravilnika narodne blaginje za zračne nameščence, zakon o zaštiti in podpori mater in otrok, ustanovitev narodne fašistične zveze za podporne blaginje v primeru bolezni v industriji.

1935. 13. Ustanovitev delovne knjižnice, ustanovitev fašistične sobote, sindikalna ureditev v Tripolitani in Cirenaiji, zavarovanje delavstva v kolonijah vzhodne Afrike za primer smrti, malarije in tropskih bolezni, reforma odredb za obvezno zavarovanje zoper nezgode na delu in poklicne bolezni, izpolnitev in zakonska koordinacija socialne zaštite.

1936. 14. Odredbe za rešitev delovnega razmerja v pomorski stroki za nedoločen čas, juridično-gospodarsko ravnanje z zasebnimi nameščenci, pozvanimi pod orožje ali ki so se prostovoljno javili za vojaške zahteve izrednega značaja, odredbe za ureditev delovnega razmerja pomorskega osebja in osebja upravnih uradov paroplovnih družb, ki so eminentno narodnega značaja, ustanovitev narodne fašistične ustanove za izločanje delavstva v gostinski obrti, razširitev obveznega zavarovanja zoper jetiko na kolone in polgrunjarje, juridično priznanje narodne fašistične zveze podpornih blaginj za nezgode v poljedelski stroki.

1937. 15. Ureditev zaštite nameščencev, na davkarjih in sprejemnih neposrednih davkov, razširitev v kraljevini veljavnih odredb glede zasebnih nameščencev na italijansko vzhodno Afriko, juridično priznanje narodne fašistične ustanove za podpiranje pomorščakov, znižanje delovnega tedna na 40 ur, zavarovanje pomorščakov zoper bolezen, povzročanje podpore za nezaposlene po številu otrok, odredbe za izpolnitev in posplošitev družinskih dokladov za pomožne delavce, ustanovitev družinskih posojil in drugi ukrepi za demografski porast naroda.

1938. 16. Odredbe o izplačevanju normalne mezde delavstvu na praznik Rojstva Rima, ustanovitev Imperija, Pohoda na Rim in ob obletnici Zmage. Odredbe o sporih glede akordnega dela v industriji, juridično priznanje narodno fašistične ustanove za izučetev v trgovski stroki, ustanovitev tečajev za izpolnitev delavcev, ureditev sprejemanja železniškega osebja v javno in zasebno službo, spremembe odredb o zavarovanjih zoper invalidnost in starost za pomorščake, ureditev vajeništva, preureditev povpraševanja in ponudbe dela, juridično priznanje narodnega fašističnega zavoda za podporo delavcev v kreditnih, zavarovalnih in davčnih podjetjih, juridično priznanje narodne propagandne ustanove za preventivno zaščito pred nezgodami, razširitev v Kraljevini veljavnih odredb socialne zaštite za italijansko Vzhodno Afriko.

1939. 17. Reforma narodnega sveta za korporacije, ustanovitev fašijev in korporacij, ustanovitev stalne komisije za povratek Italijanov iz inostranstva v domovino, skrajšanje starostne dobe za pravico do pokojnine in druge izboljšave v zavarovanju proti invalidnosti, starosti, jetiki in neprostovoljne nezaposlenosti, ukrepi proti organizmu, ustanovitev zdravstvene izkaznice za hišne posle.

1940. 18. Priznanje prvenstvenih pravic v namestitvi in delu glavarjev številnih družin, priznanje družinskih dokladov pod orožje poklicnim delavcem v izrednih okoliščinah, obravnavanje zasebnih nameščencev, poklicnih pod orožje, prilagoditev zakonskih odredb o zaštiti dela v primeru vojne. Ustanovitev enotne blaginje za družinske doklade delavcem.

1941. 19. Zakon o juridični vrednosti delovne listine, ureditev delovnega urnika v poljedelski stroki, ureditev delovnega urnika v železarskih, kovinarskih in mehaničnih podjetjih, prevedba zasebnih nameščencev v sorodne stroke, če so vpoklicani pod orožje ali zaposleni v inostranstvu, odpravljeni v koncentracijska taborišča ali v konfinciacijo ali proglašeni za izgubljene ali padli v ujetništvo. Gospodarska obravnava posadk na ladajah, ki jih je voljo vojne zajel sovražnik ali so se izgubile ali zatekle v tuja pristanišča oziroma v pristanišča italijanske Vzhodne Afrike. Zvišanje števila dni, za katere se priznava dnevna nezaposlenostna podpora od 120 na 180. Povišanje družinskih dokladov v prilogi družinskih pogovarjev za ves čas vojne, odobritev teksta v knjigi dela v civilnem zakoniku, priznanje mesečne podpore družinam zasebnih nameščencev v italijanski Vzhodni Afriki, ki žive v Kraljevini, ustanovitev ustanove za podpiranje sirot delavcev, ki so umrli zavoljo nezgod na delu.

1942. 20. Ustanovitev posebnega poslovodstva za skladišče iz izplačil, ki jih morajo poslodavci dati svojim nameščencem v primeru razrešitve delovnega razmerja, izboljšanje izplačil narodne bolniške bla-

Otmari Frič

Ljubljana, 27. junija.

Spet smo izgubili draga tovariša. Po dolgem trpljenju — čeprav se tako mlad na letih — je v pretekli noči dobojeval svojo trpko življenjsko borbo gosp. Otmari Frič, dolgoletni naš tovariš, uslužben pri »Slovenskem Narodu«. Zavrtna bolezen nam ga je ugrabila, ko je bil šele na pragu svoje 40letnice.

Bil je češkega pokolenja, vendar pristen Ljubljančan. Za takega ga je izdajal živahen temperament, vesela natura, dobrodušna šegavost. Po srednješolskem študiju se je z izredno vneto željo posvetil novinarskemu poklicu, čeprav je bil šibak in je v sebi že nosil kal bolezni. Toda vedno prevzet z neukrotljivim optimizmom je upal in samega sebe prepričeval, da bo z gorečnostjo za spet ne samo dostojno izpolnjeval svojo nalogo v novinarskem poklicu, marveč tudi da bo z vežbanjem v raznih sportnih panogah premagal zavratno napadalko v pljučih. Prvo stremenje se mu je dobro in pošteno obnašalo, bolezen pa se je dala sicer krotiti, nikakor pa ne premagati.

Otmari Frič je bil pred dobrimi 20 leti, torej še čisto mlad, sprejet v službo pri »Slovenskem Narodu«. Bil je sportni poročevalec, zraven tega pa se je kot izvrsten poznavalec ljubljanskega mesta in njegovega prebivalstva razvijal v močno uporabnega in marljivega reporterja. Z marljivim čitanjem in drugim izpolnjevanjem je začel oblikovati svoj preprosti in pripravični slog, poleg tega se je razvil v prvovrstnega stenografa. Bil je poročevalec, brez kakršnega ni dobro razvite lokalne kronike v dnevniku. Vedno pripravljen, da pohiti kamorkoli, prezirajoč svoje telesne tegobe, se ni strahil nobenega napora, naj je bilo treba v trdi noči ali nevihti na pot. Pri tem je kazalo, da ga delo poživlja in učvršča. Slehemo prosto uro je porabil za sportno življenje. Nesrečna naključja pa so spet izpodjedala, kar je na zdravju pridobil. Že pred osmimi leti je izgubil mater. Pred sedanjim vojno je začel hirati in ob zadnjem preobratu se je poslovil od uredništva. Pogrešali smo ga, obenem pa smo mu vsi želeli, da bi si kolikor le moglo pomagel. Do zadnjega je tudi sam upal, da učaka nove dni. Dvakrat je bil v teku zadnjih dveh let v bolnišnici. Zadnjih 8 mesecev pa ga je bolezen neizprosno prikolavala na posteljo. Še v soboto popoldne je govoril prijateljem, da upa na okrevanje. Pozno zvečer pa je nastopila agonija in davi ob 3. je bila smrt ubogemu Otmariju rešitelja v trpljenju.

Trajno časten in priarčen spomin bomo ohranili dragemu tovarišu Otmariju Friču. Sestri in ostalim sorodnikom pa izrekamo odkritosrčno sožalje.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Ponedeljek, 28. junija. Zaprto.

Torek, 29. junija, ob 18.30: Skupno življenje. Red Torek.

Sreda, 30. junija, ob 18.30: Stari in mladi. Red Sreda.

Abonente reda Torek obvešča uprava Državnega gledališča, da je zaradi bližnjega zaključka sezone potrebna predstava za njihov abonma na praznik, 29. junija. Onim abonentom, ki bi ta dan ne želeli prisostvovati predstavi, nudi uprava, da svoj sedež na podlagi abonmentske izkaznice pri blaginji odpovedo in jim bo nadoknadeno.

Uprizoritev Strindbergove igre »Nevesta s krono« bo zadnja dramska premiera v tekoči sezoni. Vsebinska dela, katerega dejanje se vrši v Dalarnu na Švedskem, je deloma pravilnična in izraža v simbolih nenaravnost zločina (detomorstva), ki se mu protivi priroda celo z navidezno mrtvimi stvarmi in predmeti. Sovražstvo dveh hiš, katerih sin in hči zgradita s svojo ljubeznijo most preko prepada, postane usodopolno, ker žrtvuje nevesta svoje dete, da bi mogla nositi krono na dan poroke ter tako rešiti ugled svoje hiše.

OPERA

Ponedeljek, 28. junija. Zaprto.

Torek, 29. junija, ob 18: Travljata. Izven. Znižane cene od 24 lir navzdol.

Sreda, 30. junija. Zaprto.

V začetku julija bo premiera D'Albertovega dela »Mrtev očel«. Ta opera prihaja po dolgoletnem premoru zonet na naš oder. Delo je tako v muzikalnem kakor v pogledu libreta na nadpovprečni stopnji operne tvorbe in prinaša v delanju svojevrstno psihološko rešitev konflikta. Kot operni dirigent bo debutiral s tem delom Samo Hubed.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE!

gajne za trgovske nameščence, preureditev italijanskega zavoda za higieno, socialno zaščito in podporo, izboljšanje bolezenskega zavarovanja v novih pokrajinah, ustanovitev narodne fašistične ustanove za socialno skrbstvo in podpiranje za državne nameščence, ureditev namestitve v vojnem času, ukrepi ob 20 letnici, ustanovitev vojne križca za delovne zasluge, poenotenje nezgodnega zavarovanja v poljedelstvu in industriji, povzročanje pokojnin za delovne invalide in za starost, priznanje veljavnosti časov vpoklica pod orožje za hranitev pravice, ki izvršajo iz socialnega zavarovanja, razširitev podvojenih družinskih dokladov in raznih nagrad delavcem vseh vrst v vojni službi.

1943. 21. Obnovitev delovnih urnikov z manj nego 48 tedenskih ur, 25% povišek pokojnin za invalidnost in starost, ustanovitev fašistične podporne ustanove za bolezen delavstva, nadomestitev moškega osebja v nekaterih kategorijah podjetij, podvojitve družinskih dokladov zasebnih nameščencev in delavcem, ki so bili vpoklicani pod orožje zavoljo izrednih okoliščin, poenotenje obveznega zavarovanja zoper delovne nezgode v industriji in poljedelstvu, razširitev zavarovanja in socialnih podpor na priključena ozemlja v pokrajini Fiume, razširitev obveznega zavarovanja proti poklicnim boleznim na sifilid in sladkorni bolezen.

Nakazovanje bolniških dodatkov

Bolnikom, ki so po predloženih zdravniških spricvalih upravičeni dobivati posebne dodatke racioniranih živil, bo bolniški odtok ljubljanskega mestnega preiskovalnega urada meseca julija delil bolniške nakazila vsako popoldne od 8. do 11.45 samo v pritličju Turjaške palače v Križankah. Gosposka ulica 13, po naslednjem razporedu:

Od 1. do 8. julija samo bolnikom, ki imajo pravico tudi za meso, tako da pridejo na vrsto v četrtek, 1. julija, bolniki z začetnicami A do D; v petek, 2. julija, z začetnicami E do J; v soboto, 3. julija, z začetnico K; v ponedeljek, 5. julija, z začetnicami L do N; v torek, 6. julija, z začetnicami O in P; v sredo, 7. julija, z začetnicami R do T in v četrtek, 8. julija, z začetnicami U do Z.

Od 9. do 16. julija drugim bolnikom, tako da pridejo na vrsto v petek, 9. julija, bolniki z začetnicami A do D; v soboto, 10. julija, z začetnicami E do J; v ponedeljek, 12. julija, z začetnico K; v torek, 13. julija, z začetnicami L do N; v sredo, 14. julija, z začetnicami O in P; v četrtek, 15. julija, z začetnicami R do T in v petek, 16. julija, bolniki z začetnicami U do Z.

Od 17. do 24. julija bo bolniški odtok delil nakazila za sladkor za dojenčke in

bolnike, toda le na podlagi predloženih zdravniških spricval, tako da pridejo na vrsto v soboto, 17. julija, upravičenci z začetnicami priimka A do D; v ponedeljek, 19. julija, z začetnicami E do J; v torek, 20. julija, z začetnico K; v sredo, dne 21. julija, z začetnicami L do N; v četrtek, 22. julija, z začetnicami O in P; v petek, 23. julija, z začetnicami R do T in v soboto, 24. julija, upravičenci z začetnicami U do Z.

Zdravstveni zavodi, ki so upravičeni dobivati posebne bolniške dodatke, naj pošljejo po nakazila od 1. do 10. julija samo popoldne.

Bolniki, ki dobivajo dodatek mesa, naj s seboj prinesejo živilsko nakazilo za mesec julij z odrezki za meso. Vsem onim, ki teh odrezkov ne bodo imeli, bolniški odtok ne bo nakazal bolniškega dodatka za meso.

Opozarjamo, da sprejema mestni fizikat zdravniške spricvala za priznanje bolniškega dodatka živil samo od 1. do 20. v mesecu.

Reklamacij zamudnikov zaradi velikega navala ne bo mogoče upoštevati ter zato opozarjamo na ta razpored, ki se naj upravičenci po njem natanko ravnavo ter ga naj zato izrežejo in shranijo.

Nedeljska kronika

Ljubljana, 27. junija

Junij se poslavlja z dežjem, da, z nevihtami. Vobče je bil letošnji junij zelo deževen, mnogo bolj kakor je bilo treba. V minulem tednu pa smo imeli kar tri nevihte s strelo in točo in sicer nas je tretja nevihta presenetila v soboto popoldne v prvih popoldanskih urah. Gosti črni oblaki so zagrnili nebeški svod na severovzhodnem delu Ljubljane, kmalu po pol 14. uri je začelo treskati in villa se je silna ploha, med katero je palala gosta toča. Ni dvoma, da je napravila precej škodo. Polagoma pa je toča pojemale in je samo še lilo, da so po ulicah drli majhni hudourniki, ki so jih kanali komaj sproti požirali. Se nekajkrat je v teku popoldneva deževala, nato pa se je proti večeru spet zjasnilo in je za slovo celo pošiljalo sonce. Po visoki jutranji temperaturi se ozračje v soboto kljub nalivu čez dan ni ohladilo in se je živo srebro dvignilo do 23.4°. Tudi noč na nedeljo je bila precej soparna. V nedeljskem jutru smo zabeležili še vedno 13.3° C. Barometer, ki je zadnja dva dneva padal, se je čez noč dvignil na 764 mm, vendar je bilo nedeljsko jutro živo, oblačno, popolnoma zamreženo, in nam je obetalo novega dežja. Naši kmetje in vrtnarji pa si moče ne želijo več, ne glede na stari rek, ki pravi: »Ako dežuje na dan sv. Ladislava, dež prav dolgo še zemljo napaja.«

SPORT

Žižek in Močan v Triestu

V krasnem triestinskem kopališču Ausoniji so bile minuli praznik tekme najboljših italijanskih plavalcev za letošnje državno prvenstvo po družini. Med udeleženci, med katerimi je bil zbran cvet italijanskega moškega rojalnega sporta, sta bila tudi naša očja rojaka, Branko Žižek in Jože Močan, ki sta oba brez težav zasedla svoji prvi mesti na progah 400 in 1500 m v prostem slogu.

Že v izbirnih tekmah je prišla do izraza njuna očitna premoč, saj je Žižek v prvem predtekmovalju prišel prvi s časom 5:33.7 (najboljši čas iz ostalih dveh nastopov je bil 5:37.9). Se mnogo bolj sigurne na prvem mestu pa je bil Močan na dolgi progi, ki je v prvem predtekmovalju zabeležil čas 21:25, medtem ko je bil najboljši čas vseh ostalih udeležencev 23:17.6.

V finalih so bili doseženi naslednji najboljši časi: na 1500 m Močan 21:17, na 400 m Žižek 5:20.1, na 100 m hrbtno Brunelleschi 1:02.1, na 100 m hrbtno Bertelli 2:58.8. V štafeti na 4 x 200 m so zmagali plavalci Florentie s časom 10:24.4. Novi državni prvak v moških plavalnih disciplinah je postal znani triestinski klub Triestina z 78.85 točke pred Florentio (78.19) in Fiatom iz Torina (69.65).

Radio Ljubljana

PONEDELJEK, 28. JUNIJA 1943-XXI

7.30: Pesmi in napetvi. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 13.10: Poročilo Vrhovnega poveljstva Oboroženih sil v slovenski. 13.12: Vojaške pesmi. 14.00: Poročila v italijanski. 14.10: Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. Orkestralna glasba. 14.45: Pisana glasba. 15.00: Poročila v slovenski. 17.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 17.15: Koncert Ljubljanskega komornega dua (A. Trost — klavir, J. Slajs — violina). 19.00: »Govorimo italijansko«, poučuje prof. dr. Stranko Leben. 19.30: Poročila v slovenski. 19.45: Politični komentar v slovenski. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 20.20: Klasični orkester, vodi dirigent Manno. 20.40: Koncert pianista Marijana Lipovška. 21.10: Arije iz znanih oper Puccini: Madame Butterfly. 21.40: Orkester »Armonia«, vodi dirigent Segurini. 22.15: Koncert violinista Arriga Serattija pri klavirju Sergio Lorenzi. 22.45: Poročila v italijanski.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik šte. 9, ki velja po naredbi Visokega komisarija za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino Ljubljansko naslednje cene na drobno (z všteto trošarino):

1. Kruh iz enotne moke v kosih do 400 g 2.30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire; testenine iz enotne moke 3.90 lire za kg; enotna pšenična moka 2.70 lire; enotna koruzna moka 2.20 lire; riž navaadni 2.70 lire; fižol 6 lir za kg.
2. Jedilno olje (olivno) 14.70 lire za liter; surovo maslo 28.40 lire za kg; slanina sojena 19 lir za kg; mast 17 lir za kg.
3. Kis, 4% vinski 6.35 lire za liter.
4. Mleko 2.50 lire za liter; kondenzirano mleko v dozah po 880 g 15.90 lire za dozo, v dozah po 385 g 7.55 lire za dozo.
5. Sladkor: sladkorna sipa 8.25 lire za kg, v kockah 8.35 lire.
6. Mehka drva, razžagana, franko skladišče trgovca v Ljubljani 33.60 lire za stot; mehki roblanci (žamanje), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lir za stot; trda razžagana drva 40 lir za stot; enotno milo, ki vsebuje 23—27% kisline, 4.10 lire za kg.

NOVINARSKO DRUŠTVO IN ZADRUGA »NOVINARSKI DOM«
javljata žalostno vest, da je njun član, gospod

OTMAR FRIČ

NOVINAR

danes zjutraj preminil.

Dolgoletnega in zvestega člana bomo ohranili v najlepšem spominu.

V Ljubljani, dne 27. junija 1943.

ZADRUGA »NOVINARSKI DOM«
NOVINARSKO DRUŠTVO

Globoko potrti javljamo tužno vest, da je davi preminul po dolgem trpljenju naš brat, stric in svak, gospod

OTMAR FRIČ

NOVINAR

Pogreb bo v torek, dne 29. junija ob 15. iz kapelice sv. Jožefa na Žalah, na pokopališču pri Sv. Križu.

Ljubljana, 27. junija 1943.

ŽALUJOČI OSTALI

Moji ljudje

2. Moja svakinja.

Moja svakinja je bila rojena 1899 in je torej letos stara dvaintrideset let. Kdor bi izračunal drugače, namreč več in to na glas, naj se pripravi na strel in grom in pa na lepo »pismo o glasue, ki se bo razširilo po mestu. Zai mu bo, da se je kdaj učil računstva in da je kdaj prišel v stik z mojo svakinjo. No, saj je tudi odslej s tem znanstvom konec in amen. Če bo dotičnik ob srečanju še tako globoko potegnil kljuk s svoje učene glave, ne bo ga niti z belim pogledala, neizobražena brez trohe kavaliteta.

Moja svakinja je sicer mehkega srca in ljubezniva dama, toda kar se tiče njenih let, videza in toalet je »brezkompromisna.« »Gda in neodpustna navada je,« pravi, »izpraševati človeka po njegovi starosti; prvič človeka in konj in drugi je človek toliko star, kolikor se počuti star. Zlasti dama! In dalje, kaj je komu mar, ali sem vitka ali močna, rožnatega lica ali interesantno blede polti? Sem, kakršna hočem da sem in nisem za svoj videz odgovorna nikomur. Isto je z mojimi oblačili. Vem, kaj je moderno in kaj mi pristaja. Oblačim se po navodilih najboljšega modnega časopisa, ki sem nanj naročena, da mi ni treba iz revij v kavarni izrezavati sniki, kakor to delajo druge, ki se štejejo tudi za dame. Saj veste, kaj je bilo takrat s tistimi razporki v krikih. Prva sem ga imela in vse se je divilo tej modni novosti. Ni pa minilo teden dni, že se je šopirilo stari in mlado, drobno in debelo na promenadi z razporkom, kakor da razporek ne bi bil modna kreacija samo za vitke postavne tridesetletne. No, pa sem jim jo tudi zagodila. Zasišla sem svoj razporek v krilu in zdaj so imele opice svoje posnemanje. Tako in podobno, često še z bolj vročo zabelo se odreže moja svakinja, če jo zadeneš v katero njenih treh Ahilejevih pet.

Moji svakinji je ime Fini, dasi smo jo svoj čas klicali za Pepco. Toda Pepca je vsaka druga natakarija ali hiša, moja svakinja pa ni ne prvo ne drugo. Zato je Fini, Fini Rožnik, zasebnica, kakor stoji v ljubljenosti na rožnatih njenih posetnicah. Zasebnice — da se izrazim po najnovejših navodilih za pristno slovensko govorico — že dolgo vrsto let. Od kar ji je umrla mati, ki je babilovala skoraj pol stoletja po raznih krajih naše milde domovine in ji zapustila čeden stan z zbirko hranilnih knjžic, živi mirno življenje obrestnice, lepó sama zase. Saj bi se bila lahko že omožila; nič koliko priisk se ji je nudilo. Toda: saj ni noben moški ni prida. Hinaenci so. Nekoč, na maske-radi ji je prišel bel domino, da jo ljubi, neznanjsko ljubi. Pozneje pa, ko so sneli maske, je hinavec izginil kakor kafa. Taki so; in takim nas se pošteno dekle obesa na vrat? Tudi nekoga profesorja z debelimi očali bi mogla dobiti, če bi ga hotela. Ogovoril jo je, ko je gledala izložbeno filmske slike. Ko pa se je obrnila, da bi se z njim pogovorila, se je on takoj hinavsko izlival, češ, da jo je v svoji kratkovidnosti zamenjal z drugo gospodično. »Prav tako očarljivo,« je dostavil. Tadih doživljajev, ki so tako rekoč kar dišali po poroki, vam more navesti moja svakinja ogromno butaro, vendar je ušla ob svoji trdni volji in zreli preudarnosti srečno in nepoškodovano vsem nevarnostim in nastavljenim pastem.

So, ki ji vsega tega in takega ne verjamejo, jaz pa ji; kajti, kdor ji ugovarja, se ji zameri za vedno ali pa mu nastopi z dokazi, ki so še hujski kakor zamera. — Dokazi so namreč brez konca in kraja in še z zamero po vrhu. Sploh je nevarno, kdaj kaj podvomiti o njenih povedkih in trditvah. Svakinja Fini ima vedno prav (kar bi bila že zakonska žena). Je bila pri nas na obisku in se je pogovoril s kakim modnim klobukom. »Letos je vse rdeče,« je rekla Fini, »vse od kraja imajo rdeče klobuke, prav vse.« Ker smo sedeli pri oknu — stanujemo v jako prometni ulici — sem pričel šteti sprehajalke in rdeče klobuke. Našel sem trideset žensk in dvajset rdečih klobukov. »No, vidiš,« sem dobil za odgovor na moje število, »ali nisem rekla, da so letos vsi klobuki rdeči, pa mi skoraj nista verjela.« Žena moja se je ugriznila v jezik, jaz pa sem se spomnil, da imam uredniško sejo »Glasu v pušči« pa sem jo ubral k Figovcu na vrček prav mirnega piva. Včasih je potrebno, da se človek ohladi.

* Obresti, obrestnica — ki živi od obrest; primeri: posest, posestnica.

Razmet:

Pot do duševnega miru

Oznaka sedanje dobe je nervoznost. Vsakdo jo čuti, vsakdo pozna kot posledico pohlepa po uživanju. Dan na dan skrbimo za zasluzek, za vse drugo »nimamo časa«. Izraz »ne utegnem« je naveden izgovor, ki odriava vse, kar je resnično dobrega. Za uspehi v trgovini, v službi in v družabnem življenju se peha jo mladi in stari, možje in žene. Vsako delo mora takoj donosati koristi, sicer pravimo, da nima pomena. Tistega, katerega ideal je vsakdanjem nepojmljiv, pa javnost zasmejuje.

Oznaka sedanje dobe je nervoznost. Kljub temu pa je nekaj ljudi, ki beganja človeštva ne smatrajo za vse. V redkih srečih včasih zavzame tihi opomin, da je vse to prizadevanje zgolj igra enodnevne, da so družabni uspehi, napredovanje v službi in trgovske žetve le pe ne nad tolnumom, ki niso vredne takega lova, take zavisti in take zaskrbljenosti. Prislunite temu opominu, saj ga je lahko razumeti in slišati, ker se v rahločutnih srečih pogosto oglaš. Če nam ne šepeta podnevi, ga čujemo v temni noči, ko nam za trenutek posveti bleščet žarek ter se potem spet izgubi v skrivnostni večnosti. Mar moramo biti res vedno odvisni od minljivosti in plitkosti vsakdanjega napora? Ali moramo res vedno igrati klavno vlogo v drami življenja? Ali sredi hrupa in vrvenja ne moremo najti miru? Da, lahko ga dosežemo! To je globoka modrost in odgovor narave, ki smo jo vprašali v svojem razmišljanju.

Človek je neumrljiva bitnost, odeta v meso, ki ga oživljajo želje in strasti. Nevidna vez duži neumrljovo duševnost z umrljovo telesnostjo. Gorje po umrli duši, če čuti le z minljivostjo, če jo mučijo strasti in želje, nade in bojazni, če omahuje v pohlepu za užikom. Taka duša ne pozna vladarja, ki nad njo kraljuje v resnem, brezstrastnem pokoji, ona ne pozna svojega pravega bistva — Samosti.

Pavel Rasberger:

Gledališki spomini

AVGUST ŠTAMCAR,

uradnik banke Slavije, je bil prvi Miha v »Prodani nevesti« in kot član zbora skoraj vedno zaposlen v kakšni manjši bartonski partiji. Bil je tudi član pevskega društva »Slavec«, katero je, kakor tedanje pevsko društvo »Ljubljana«, skrbelo za naraščaj pevec pri opernem zboru. Ko je na večer prišel na vajo ali v igralsko garderobo, je vedno prinesel s seboj dobro voljo in humor. Avgust Štamcar je bil eden izmed tistih rodoljubnih pevcev, ki so še poleg svojega poklica delovali za napredek slovenske opere.

SLAVA BITENČEVA

je prva pela v »Prodani nevesti« Kato, Lucijo v »Cavaleriji rusticani« in dosti drugih manjših vlog. Imela je lep mezzosopran, ki bi v današnjih razmerah ne ostal neopažen; nastopala pa je tudi v drami. V sezoni 1900-01 je še igrala, nato pa je oder zapustila.

JOSIP GOSTINČAR

je bil tudi med igralci, ki so tedaj nastopili v ljudski igri »Naša kri«; prav dobro sem si ga zapomnil. Kdaj je opustil gledališče, mi ni znano. Pač pa sem pozneje nastopal z njim na diletantskem odru. Kanske je postal politik in je dosegel stopnjo ministra. Umril je lansko leto v St. Vidu nad Ljubljano v visoki starosti.

VALENTIN KOPITAR,

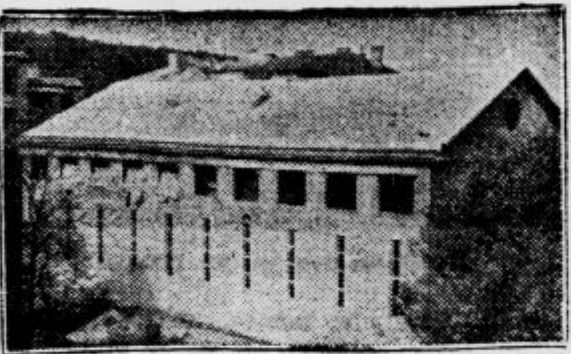
poznejši upravnik »Slovenskega Naroda«, je bil za časa prvih opernih predstav v novem gledališču inspicient opere; navaaja ga za Anton Trstenjak v svoji knjigi med igralci stare čitalnice.

GIZELA NIGRINOVA

O njej piše Trstenjak, da je bila igralka in pevka; prav tako Matilda Nigrinova. Sploh je bilo igralsko ime »Nigrinova« zelo znano. Vela (Avgusta) Nigrinova je postala odlična članica beogradskega narodnega gledališča in je kot taka gostovala v sezoni 1901-02 v Ljubljani v vlogi »Madame Sans-Gêne«. To gostovanje mi je ostalo trajno v spominu: zaradi Vele Nigrinove same in zaradi močnega zakasnelega oziroma izostalega nastopa. Igral sem priložnostno, ki naznani prihod nekoga (menda Catherine) Napoleonu. Imel sem lepo uniformo in da se pred nastopom še malo ogledam v zrcalu, sem pohitel v I. nadstropje. Tam sem se pa le predlo go zamudil, kajti nenadno začujem svoje ime in »hitro dole«: klicel me je režiser Dragutinovič, ki me je medtem že povsod iskal. Preskočil sem na moč hitro stopnice — bilo pa je že prepozno! Nastop, na katerega sem se tako veselil in pripravil, je šel mimo in Dragutinovič me je sprejel z besedami: »Smo že opravili! Ni se niti razburjal, kajti bil je pameten človek in je vedel, da se je to meni tako nepričakovano zgodilo, kakor bi se lahko njemu. — To je bil menda moj prvi in zadnji zamujeni nastop pri predstavi na odru — menda — vsaj tega sem si zapomnil! — Vela Nigrinova je umrla leta 1909. v Beogradu, stara 47 let.

Ob otvoritvi novega gledališča leta 1892. in nekaj let zatem se nisimo imeli v Ljubljani električne razsvetljave. Razsvetljevalec na odru je naprejel odprl v svoji kabini plin in nato hitel ob rampi z gorečim prižgalnikom od svetilke do svetilke. Lučni učinki, ki so danes nekaj povsem preprostega, so delali preglednice režiserju kakor razsvetljevalcu.

Naj se spomnim ob tej priliki še enega, ki sicer ni bil član umetniškega osebja, pač pa vedno željno pričakovan faktotum gledališča — pokojnega reviziterja Bednarika. Od njega niso igralci prejeli samo revizorjev, temveč vse kaj boljšega — honorarjev! Zapomnil sem si ga bil takoj, ko mi je dal že kar prvi večer prvi honorar — 20 kraljarjev. Drugič spet — morda po protekciji — celo srebrno krono! Med predstavo ga je vse željno pričakovalo. Najprej se je pokazal na hodniku pokojni dr. Starč, ki je imel s seboj v žepu vedno polno vrečico bonbončkov. Ker je imel eno nogo krajšo, je hodil stalno bolj počasi. Toplo pozdravljen od krasnega (sminkanega) spola je začel deliti »cukrčke«. Ko je to opravil in se malo po-

Nova slikarna našega gledališča

Ceforin:

Dnevnik študenta Ambroža

V dobri veri, da bom tukaj v prekrasni božji naravi laže zajemal učenost, sem vzel skripta s sabo.

Zmota!

Ne morem pa ne morem »osredotočiti« svojih misli!

Kakor neubogljivi otroci mi uhajajo s prave poti in smeri. Vsa trenutna pogleda nizdol proti železniškemu prelazu, da bi že v daljavi zagledal prihajajočo srečo.

Ali je kje ženska, ki bi inšpirirala pri izpitih?

Jaz bi jo jutri nujno potreboval!

Nocoj sem zvedel, da je vdova.

Lansko leto ji je umrl mož, ki ji je zapustil ogromno premoženje.

Pravijo, da zlat rudnik v Aljaski.

Kaj me briga zlat rudnik!

Jaz sem karakter!

Tale pesmica ima zame večjo vrednost, kakor vsi rudniki na svetu:

PAZNIK

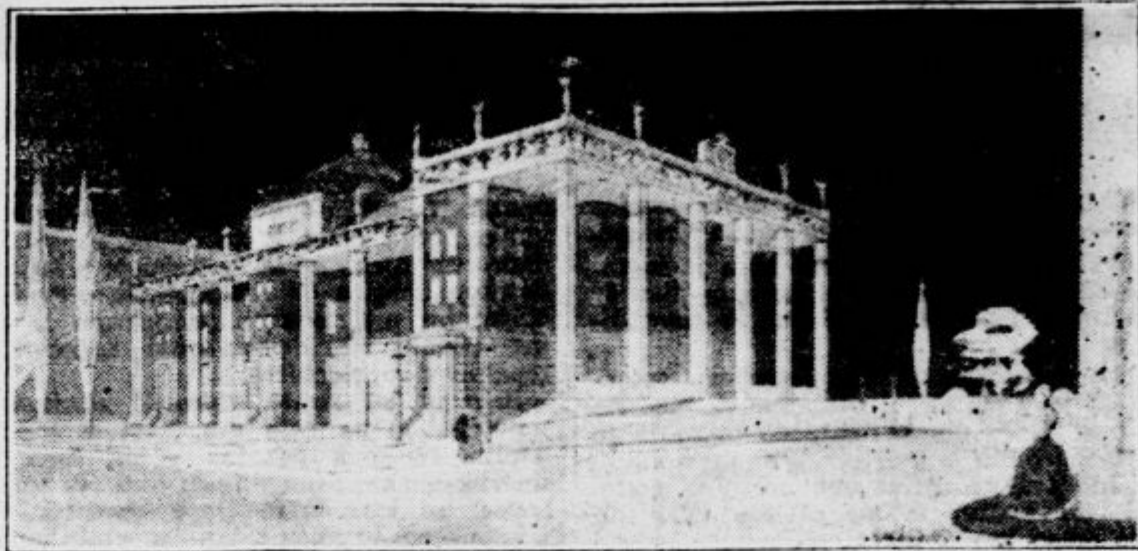
(recitacija v zelo počasnem tempu)

Po beli stezi bolnih nog

počasi leze bolnik, Grog,

v desnici stiska palico,

v levici nosi malico,

Načrt za bodočo preureditev dramskega gledališča

šalil, je šel v pisarno v pritličju, kjer je bila takrat tudi garderoba dramskega in opernega režiserja: Borštnika in Nollija. Za njim je odšel Bednarik, ki se je kmalu nato vrnil s svojo dolgo, ozko »straco« in začel svoje koristno delo. Vselej, kadar je segel v žep, je zažvenketalo, nesel je nato kovanca sebi prav pod nos — bil je kratkoviden — ga obrablal nekaj časa in ga slednjič izročil v druge, prave roke. Kolikor se spominjam, je bil tak način izplačevanja honorarjev že dolgo časa v navadi in sem prepričan, da bi ga tudi danes marsikdo iskreno pozdravil. — Pokojnemu Bednariku naj veljajo te vrstice po tako dolgem času kot spomin na mojo prvo »gažo«.

Preden se h koncu dotaknem tudi stavbe gledališča, je moja želja, da bi se ob tej petdesetletnici še kdo oglašil, ki bi vedel povedati kaj o igralcih in pevcih prvih in nadaljnjih sezon v novem gledališču. S tem bi se zbralo gradivo za večjo skupno knjigo, ki bi bila nekakšno nadaljevanje Trstenjakove knjige »Slovensko gledališče«, ki je izšla leta 1892.

Vodeno steklo ali steklena voda?

Za vlaganje jaje se naše gospodinjice poslužujejo raznih sredstev, najprej pa vodnega stekla — parlon, steklene vode. Namen tega članka ni, da bi dajal kakšne nove recepte za vlaganje jaje — naj jih gospodinjice vložijo čim več in kakorkoli! — marveč naj nam naši jemalci blagovoljno povedati, kaj je pravilneje: vodeno steklo ali steklena voda?

Predvsem pa: ali sploh veste, kakšna zmes je to? Strokovnjak nam jo razloži takole:

Vodeno steklo je združena masa, ki je na videz povsem podobna navadnemu steklu. V vodi se pa nasprotno navadnemu steklu topi, zato ga imenujemo vodeno steklo. Z raztopino vodnega stekla se konzervirajo jajca, nadalje jo uporabljajo

za impregniranje lesenih predmetov in tkanin, ki tako postanejo negorljive (cevi vodne brizgalne, obleka gasilcev) ter za izdelovanje kita za steklo in porcelan.

Vodeno steklo je v kemijskem pogledu natrijev silikat Na₂SiO₃ ali kalijev silikat K₂SiO₃; oba imata podobna svojstva in tudi enako uporabljivost.

Večje pomena od teh silikatov so razne vrste netopljivega stekla. Netopljivo steklo mora biti najmanj dvostotni silikat in sicer je navedno ali natrijevo steklo: natrijev kalijev silikat, češče ali kalijev steklo: kalijev kalijev silikat, svinčeno steklo: kalijev svinčev silikat.

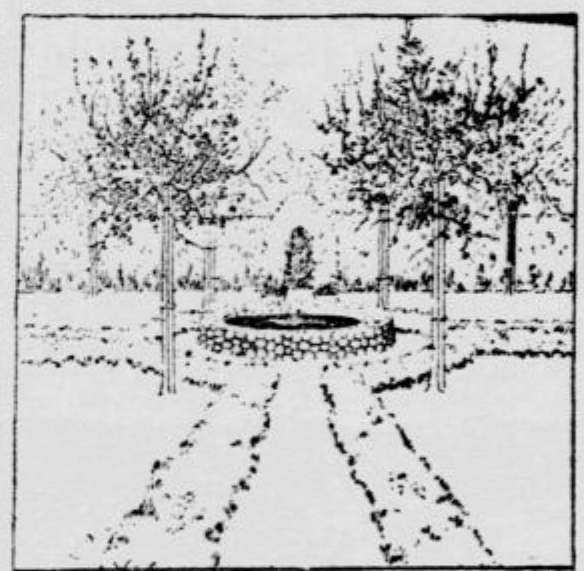
Razne vrste stekel imajo različna svojstva in zaradi tega tudi različno uporabljivost.

Da nam bo vrt dal veselja in novih moči

Pravkar se je pojavila na knjižnem trgu nova knjiga: »O vrtovih in vrtni umetnosti. Pogledi v svetovne vrtnega vesolja. Spisal jo je inž. Ciril Jeglič. O vprašanjih, ki jih obravnava, ni čestje pri nas še nihče spregovoril. Zato bo knjiga s svojo jedrnatostjo vsebinsko in mnogimi lepimi sliki vzbudila veliko zanimanje med vrtniki in sploh pri vseh iskrenih ljubiteljih narave. Za danes posameznika iz te knjige nekaj uvodnih stavkov.

»Danlešnji pomniki o vrtovih se sučejo največ krog fizioloških, paražitičkov, solate in drugih prehranitvenih zadev. Vsaj na glas se ljudje skoraj le o tem zgovarjajo. V resnici in bolj po tihem pa še čuda mnogo mislijo na vse tisto, kar je srcu drago. Kako bi tudi moglo biti drugače? Kjer ni pesmi, usliha življenje. Pobožnejše kot kdaj koli obiskujejo ljudje cvetlico, ki je še ostala v skritem kotičku domačega vrta, in občudujejo v parku samotno drevo — to drevo ne rodi sadjarju in ne daje cvetja za čaj, pa vendar nekaj pomeni. Kje je vrt, ki po njem hrepenimo? V srcu ga nosijo, kateri so brez doma; v sanjah ga gleda mati, ki bo rodila, in oče, ki je sam.

Kam smo vse plahutali v višave, kaj smo vse predobnojavili v globčinah žabjih tolmunov! Zdaj pa preprosto gledamo v lice otroku, strmino v sonce, ki se nam v dušo smeji, in spet bi radi prisluškovali popevki: tam na vrtni gredi raste rožmarin... O

Načrt...

da bi nam vsem vzrasle rožice za ljubezen! Za duhovidno ljubezen: da bomo ljubili kamen, ki v gozlni samotni moči, in človeke, ki za svojo bolečino ne zna več prave besede.

Prav za prav mi ni nihče naročil, da je treba zdaj kaj napisati o lepih vrtovih. In vendar — kakor da mi je bilo ukazano prav za ta čas. Nemara se bo komu zdelo, da je tako pisanje premalo poučno. Knjižica ne daje nič »praktičnih« navodil, kako je treba vihrčavo lepoto pretentati s centimetrom, ne uči, kako bi veselje uživali po receptu in srečo z rokami objeli. Govori

»Te lepo besedo so mi že večkrat prišlo: zelo pametni ljudje.«

»Kateri pa...? Rad bi jih poznal!«

»Že moja prva učiteljica... na primer.«

»Tako?... To je zanimivo... Za prijetno izpremembo mi pripovedujte kaj o nji!«

»Stroga je bila in huda kakor hren... Vse se je je bala, najbolj pa njen mož...«

Hudobni jeziki so vedeli povedati, da ga celo pretepa in da mora večkrat — na ajdi kletati za kazen.

Mene je pa učiteljica (Justina ji je bilo ime) imela rada... Kadar sem se pri pouku posebno dobro odrezal, je pristopila k meni, mi pogladila glavo in zapela z lepim sopranom:

»To je glava!

To bo slava!

Tebe čaka

čast prvaka!«

»Zanimivo!« je gospod profesor Vijak zaprl zatvornico svoje zgornosti.

»Zdaj pa ne bo napak, ako se vrneva na trnjevo pot naše znanosti.«

In zasolil mi je tako zamotano vprašanje, da sem zazljal kakor niksli krčkolci.

Od presenečenja niti klobasari nism mogel.

Poštenih pet minut sva molčala in se gledala kakor dva diplomata, ki sta zamudila vlak.

IZ ITALJANSKE LIRIKE:

Giovanni Pascoli:

Oljčna nedelja

V ta dan že spleti tički bistrh glavice so gnezda svoja (v oljki smo praznovanju) iz suhih listov, korenin, travic; ta v lovorju, a oni vrh ciprese sred gozda, ob potečkovem šumljanju in v senci, ki se v sončnem zlatu trese.

In zdaj valijo na lišaju, mahu, starneč v nebo kristalno, in v trepetu srca poslušajo v nenehnem strahu čebel brenčanje, rjave hrošče v letu.

Prevedel Janko Samec.

a ljubezni in nevidnih močeh, ki družijo vrt z umetnostjo. Čas namreč že tuli pri nas dozoreva za vrtno umetnost, že se vidi dan skoz noč. Knjiga pripoveduje o tem, kar čutimo, da »visti v zraku« nad nami, pa mnogi ne vedo, kako se temu pravi. Zato le malo opisuje znamenita dejanja slavnih mož in nič ne pove, kako opozuj in meri skoz luknje v šabloni zgodovino vrtno umetnosti. Vendar se mi zdi, da utegne knjiga zanimati tudi tega ali onega, ki so se kdaj razburjali zaradi veselih in žalostnih skrivnosti čepkovskega vrtnarjevega leta.

...in delo

Zlasti bi rad, da bi tako branje prišlo v roke mladim vrtnarjem in arhitektom. Koliko pesnikov je že rodila naša Muza, kako marljivo nas razveseljujejo z razstavami slikarji! Ob belem dnevu pa boš pri nas težko našel od Boga in ljudi postavljenega svečeničnega vrtno umetnosti. Niti ni videti »nabelednega naraščaja« za vrtno umetnost. Pa bi morali več o njej premisljevati, da se nam bo prav razodelo poslanstvo te hčerke božje. Že misel odgrinja marsikaj, kar nam je bilo neznano. Z razpravljanjem v tej drobni knjigi bi rad pomagal, da bolje spoznamo svoje nazore o vrtu in jih hleboško pretehamo, da preglednejše razčlenimo gradivo, ki ga mora vrtni oblikovalec poznati, in da si stvarno predstavimo nekatera izmed vprašanj, ki jih nič koliko čaka po naših vrtovih.

»Knjiga pa ne skriva,« pravi pisec ob koncu uvoda, »da je napisana tudi ljubezni za spomin, hrepenje za tolažbo. Pojdimo v vrt: če ti raste ob prijazni hišici ali če ga sanjamo le v zavetju srca. Da bi nam vrt dal veselja, pravega ziravja in novih moči!«

A NEKDOTA

EMILE ZOLA

Emile Zola in Jules Claretie, slovita francoska pisatelja, sta bila prvi čas velika prijatelja. Prijateljstvo je šlo tako daleč, da sta drug za drugega delala reklamo pri svojih listih.

Claretie, ki je bil sotrudnik pri »Tempus«, je prejel nekoč od Zolaja kar takole pisemce:

— Storitve v priporočilo mojega dela kolikor je mogoče; saj veste, da »roka umilva roko«.

Pozneje sta se ta dobra prijatelja razšla in nekoč je Zola tudi javno hudo napadel Claretieja. Napadnji je bil besen, toda na zunaj je hranil mirno kri ter samo zabeležil v svojem listu Zolajev napad in lastni odgovor, na koncu pa še pripisal tele besede:

— Zdi se, da svoj čas nisem dovolj umilval roko gospoda Zolaja. Jules Claretie.

V SOLI

Profesor fizike: »Kako se imenuje sila, ki deluje od znotraj navzven?«

Lekarnarjev sin: »Ricinovo olje.«

Potem me je pa pokroviteljsko potrepjal po rami in rekel: »Še eno vprašanje!... Upam, da vam ne bo delalo preglavice: Povejte mi, zakaj je zidar napravil onole velike odprtino?« Zdaj mi je pa zavrela kri.

Nisem je mogel brzdati!

»Zato, da študent lahko zbeži pred vašimi zafrkacijami!«

Dostojanstveno sem se priklonil in odšel s ponosno dvignjeno glavo, kakor se užaljenemu pesniku spodobi.

Bojim se, da postanem »svetožalnik« — zagrenjen pesnik Stritarjeva kova. Tragika mladega talenta, ki ga bo šola ubila!

PRI TELOVADBI

Gospod učitelj hoče izpraševati o srcu in potrka učenca na prsi:

»Kam bi prišel, ako bi te tukajle prebodel s temle svinčnikom?«

»V zapor, gospod učitelj!«

V SOLI

Gospod katehet je pripovedoval: »Oče izgubljenega sina je padel na obraz in jokal. Kaj mislite, otroci, zakaj je jokal?«

Molk v razredu. Zdalci se je oglašil Tonček, včasih, da jo je nogočil:

»Prosim, gospod katehet, ali bi vi ne jokali, ako bi padli z obrazom na tla?«

Doktorja KRAMERJA poslednji obraz

II.

V Severjevi delavnici

Prvi del naloge je izvršen, drugega bomo opazovali v Severjevi delavnici. Tako vidimo našega mojstra, kako že na vse zgodaj čisti s plamenom alkohola in z vodo že opisani kalup; to je negativni odlitek dr. Kramerjeve maske. Zdaj bo pripravil njeno notranjo površino v položeno stanje za pozitivni ulivek. Kakor pri prvem nanašanju, sledi tudi tu najprej tanka plast ulivka, nato druga, bolj groba; pač po občutku mojstrovem. Ko je ves ulivek dovolj trd — trdota mavca se spozna po toploti, ki jo izparava kemični proces spojine med mavčevim moko in vodo — nastopi svoje delo dielo in leseni bat.

...pokaže se maska

Kalup negativne podobe je izpolnjen z mavcem. Zdaj ga položi mojster na mizo, in sicer tako, da je negativni delik na

takih nalog je bila plastično odlita desnica mrtve plemkinje s Polzele na Stajerskem.

Lepo, belo, res negovano roko je moral mojster oditi tako, da bi prsti in dlan še po smrti pokojnice pričevali o darežljivosti.

Naj zabeležim še eno Severjevo opombo, ki je v marsičem zanimiva za nas. Na primer, če je maska tehnično težka in jo je treba odliti v bolj plastični upodobitvi, recimo z ušesi, ali če ima pokojnik goste, valovite kodre, močno štrleče brke ali celo dolgo brado, potem mora tako masko posneti v posameznih delih ali odlomkih, in sicer: lasé (mogoče so kodrasti) v enem kalupu, obraz spet zase, uho prav tako in brado. Seveda pa morajo biti ti mavčevi kalupi — ali, kakor jim pravimo, negativne kapice — povezani tesno med seboj in združeni tako, da se kar najbolje prilagajajo drug k drugemu.

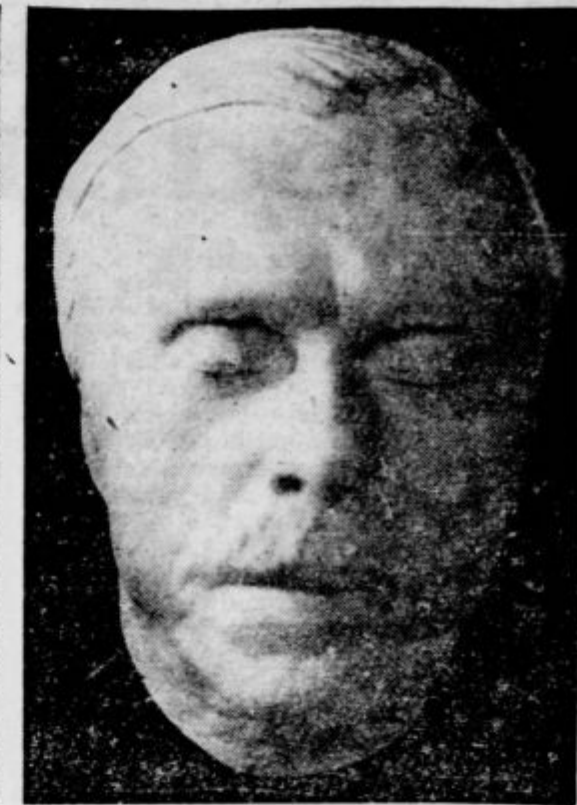
šek površnikovih gub zabingljaj sem pa tja, kakor da nosi precej dolg frak.

Pa čeprav zamišljen, me je od daleč opazil. Ko pa pridem bliže, mi pomigne z glavo preko ceste k sebi. Nisem bil še dobro pri njem, ko se že dotakne s konico desnega kazalca ob rob klobuka s svojim običajnim prijateljskim pozdravom in že me povabi na ogled svoje najnovejše umetnostne pridobitve.

Sam ni bil izrazit zbiratelj starinskih umetnin, je pa zelo rad živel v takem okolju. Njegova pokojna gospa Anči je imela ne samo okus, ampak tudi res zdrav smisel za raznovrstne lepe stvaritve, še posebno pa — poleg slik — za porcelan in preproge.

Dr. Kramer je bil glasben človek

Ko sva že zavijala proti Dukičevemu bloku, kjer je takrat noval, nama naenkrat zadane iz bližnjega nadstropja glasovi strun: izprva polahko, nato vedno močnejše. Bili so to krasno ubrani zvoki klavirja,

držnil, me pogledal in zamrmral: »Beethovnova... devetala«.

Da, malokdo ve, da je bil Kramer zelo čustven in glasben človek. Se manj pa je komu znano, da je sam in to prav dobro igral na harmoniji. Nu, iz tega najinega skupnega glasbenega občutka se je na pragu razvil nadaljnji pogovor o Beethovnu in se nato zaključil z mojim zagotovilom — v njegovo osuplost — da sem imel kmalu po osvoboditvi v rokah izvirno Beethovno pismo, vloženo med dvoje stekel, okusno okvirjeno v rezu lavorjevih listov, pozlačenih in patiniranih. Povedal sem mu še, da je bilo to v stranskem prostoru po-

Prof. Anton Sever

slojja nekdanje Filharmonične družbe. Zaupal sem mu pa še, da mi je kmalu zatem prišlo na uho, da tega pisma ni več tam, kjer bi moralo biti, ampak da je to pismo romalo za lepe denarje po čudnem opravičilu in še bolj čudnem zagovoru takratnega odločujočega glasbenega gospoda — preko velike luže. Kaj in koliko je bilo na tem resnice, nisem poizvedoval, povedal sem pa lahko dr. Kramerju samo to, da pismo, tisto izvirno pismo izpod peresa velikega Beethovna ni več moči najti v našem belem mestu.

To je bil za me eden izmed najzanimivejših doživljajev z dr. Kramerjem, s človekom, ki sem ga takrat prav spoznal brez

Beethovnova prava maska

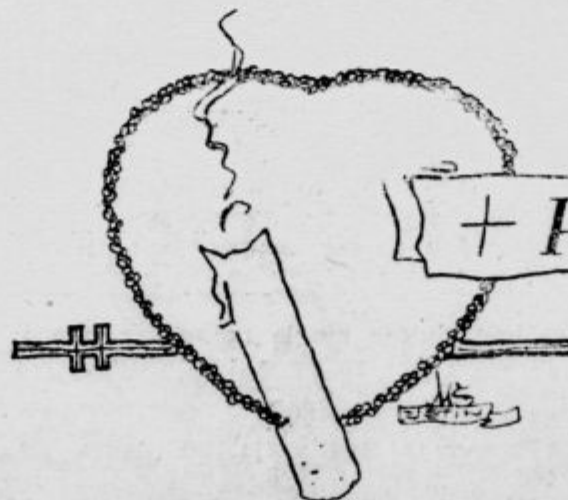
visokih naslovov, takega, kakršnega sem gledal prav tistikrat, ko se je opajal ob veličastnih zvokih nesmrtnega glasbenika. Bil je tak, kakršnega je poznal malokdo izmed nas, četudi smo bili z njim povezani v najožji krog »Jutrove« družine.

Bil je naš prvi veliki novinar, ki je zbral s svojim širokim duhom globoke brade po naši, še pred desetletji mrki in hladni ledini. Posejal je te brazde z žlahtnimi semeni, ki nam že rodé, bodo rodila in oplajala mlajše novinarske rodove, dokler bo živela naša mehka govorica in z njo povezana prelepa tiskana beseda v podobni risbi.

E. JUSTIN,
slikar-grafik.

Beethovnova »Ljubljansko pismo«

In ko so že zamirali poslednji odmevi teh me odij, se je dr. Kramer predramil,

Misli

Marsikateri človek doseže vse, samo človeka ne.

Naši čuti nas napravijo brezčutne.

Nevoščljivost ima za tvoje lepe lastnosti ostro oko in ohromeli jezik.

Nič ni bolj neprijetnega, kakor če govorita dva človeka — pa si nimata kaj povedati.

Moč, bogastvo in slava minejo, toda znanje ostane.

Mi smo sami vzrok svojega trpljenja ali svoje radosti. Zakaj si ne bi torej otepšali življenja?

Okolje, v katerem živimo, je naša so'a. Če razdaja ne dovršimo, ga moramo ponovno razditi.

Ni naključja, temveč le skriti vzrok.

Znanost se čisto ne more zblizati z vero, ker zamenjuje posledico v vzrok.

Bratstvo ljudi ni iluzija prihodnosti, marveč dejstvo. V nas vseh je isto, čeprav različno razvito življenje. Samoljubje in težava so na svetu le, ker so redki dozorili za to spoznanje.

Ne sodi po videzu! Za trdo skorjo se utegne skrivati draguli.

Človek, védi, da ti je čas odmerjen! — Zato se bavi samo z najvrednejšim!

Pomlad slovenske žurnalistike

Ob 100 letnici Bleiweisovih »Novic«, ki so igrale v našem narodnem življenju tako pomembno vlogo, bo pričelo objavljati »Ponedeljsko Jutro« pod gornjim naslovom od svoje prve prihodnje številke dne 5. julija serijo zanimivih, poučnih doneskov izpod peresa novinarja dr. Frana Vatoveca.

V njih bo izčrpno prikazana zelo vihgasta razvojna pot našega prvega knetškega časnika. Ob žurnalistično strokovnih izvajanjih, slonečih na podrobnem študiju vseh 59 letnikov Bleiweisovih »Novic«, bo vstala pred nami v svoji objektivni resničnosti podoba našega drugega novinarja dr. Bleiweisa.

Oris njegovega žurnalističnega dela, prepletene z neštetiimi drobnimi zanimivostmi, vsebuje mnogotere doslej še neobjavljene podrobnosti, ki nam pred očetjo v značilnih obrisih početne faze naše žurnalistike. Nova dognanja glede Bleiweisovih in naslednikov bodo nedvomno pritegnila zanimanje našega kulturnega občinstva, ki bo rado segalo po »Ponedeljskem Jutru«.

Satyrus:

Satirični triptih

I. In memoriam

Nič ne pomaga ti rimljanska pest, Ciril predragi! Spor sva svoj končala in sicer haš po škafu Juvenala, ki je odločil? »Salve! Mortuus es!«

II. Po stari metodi

Veš, dober epigram je stvar reklame! A tvoj je slab; zato pač prav storíš, če boljšega kot »šef« si naročiš pri Maši Slavčevi iz naše Dramat!

III.

Molitev k razžaljenemu Bogu

Odpusti, Bog, moj veliki ml greh, ko storil sem, da je Debevec strogi nastopil tu na zemlji v Tvoji vlogi; a veš: biló za šalo je in smeh!

Nemški pisatelj Kästner

Duhoviti nemški pisec Abraham Gotthelf Kästner (1719—1800) je bil leta 1774 povabljen, naj bi govoril na posmrtni svečanosti po znanem Münchhausenu. Obenem z njim je bil naprosen za nekaj spominskih besed tudi konzistorialni svetnik Muray.

Ko se je začelo, sta govornika drug drugega poznajala besedo kot prvemu, toda nazadnje se je prvi znašel Muray, ki je dejal:

— Imam še kratek opravek, ta čas pa kar vi začnite! — in odšel.

Kästner si je medtem ogledal vsebino Murayjeve govora, nato pa začel slaviti zasluge pokojnega velikega človeka. Ko je videl, da se Muray vrača, da bo spregovoril svoje, je zaključil svoj govor z besedami:

— Dokazite, da ste močni ob tej težki uri; čeprav vas je začela huda nesreča, ne jokajte, dragi bratje!

Takoj nato je stopil na govorniški oder Muray in začel s povzdignjenim glasom svoj govor takole:

— Jokajte, dragi bratje, kajti...

Poslušalci so izbruhnili v gromovit smeh.

Strmiški:

Uganka

Beseda in zival četverožna. Kurjaina je zival ta trikožna. Pa v svoji trati — že spet in spet, da gre zares samo enkrat na led.

Obglavi je in koj se ti pokaže dvonožno živo bitje take baze, da v teku si rekord bo priborilo, če le dolžnost bo svojo izpolnilo.

Obglavi ga in zopet je zamena: Začetne črke znanega imena. Politik kranjski in genij finančni; igrača bili so mu posli bančni.

Začnimo od začetka! Rep odsekaj četverožcu in počakaj nekaj!

Rode se ti žuželke »srborite; koj roke tvoje s piki so pokrite. Če tej žuželki zdaj iztrgaš kelo, takoj bo delo dober uspeh imelo; Kaj takega res nimajo nebesa, ima pa zemlja, tudi vsa koleša.

RESITEV UGANKE PRED TEDNOM

Jutro (jutro, noč, dan, večer).

Jutro (kot dnevnik).

Utro (bolgarski dnevnik).

tro- (trodelan, troedin itd.).

tro (števnik).

tro (grška črka za naš r).

vrhu. Mora ga pa še podložiti s krpami, in to res previdno, da se pri nabijanju in odstranitvi mavčevih odlomkov in odlučkov dragoceni pozitiv ne pokvari zaradi močnih tresljajev, ki jih ostavlja nabijanje z leseno betvico po dietu.

Tudi pri oklesavanju je treba velike spretnosti in tehničnega znanja za pravilnost udarcev, ki morajo teči vedno le v tisti smeri, kakor delo to zahteva. Zakaj paziti je treba, da se dieto ne zadere pregloboko in da ne rani tistih dragocenih plasti, ki bodo kaj kmalu nudile našim očem otipljive priljeme obličja. Tu je pa zdaj prišla na vrsto tudi tista za nas važna, močnejša nanesena plast mavca od čela do brade, ki smo jo omenili v začetku opisovanja.

Naj še pripomnim, da so stari mojstri pri nanašanju negativna delali to reč v treh plasteh (Sever samo v dveh), in sicer so vsako plast z drugo barvo orosili. Sever tega ne dela, marveč zaznamuje prvo plast s strukturo malih brazdic.

Ko sta obe plasti kalupa (negativni posnetek) odstranjeni, se rične končni pregled, in če je potrebno se nastale rube še večje popravijo. Nato se očistijo, zagladijo se notranje stranice maske, obrusijo se robovi, da dobi odlitek primerno in okusno obliko. S tem je delo končano in posmrtna maska pokojnega ministra dr. Kramerja leži izvršena pred nami.

Če povemo še, da je prof. Sever porabil za to delo tri dni vestnega in z vso svojo ljubeznijo prepojenega truda, si lahko ustvarimo pravo sliko, kolikere natančnosti in tehnične dovršenosti je treba za tako pietetno delo.

Profesor Sever pripoveduje

Precej mask je Sever že napravil pred tem delom. Ampak ena izmed najtežjih

Naglasil mi je prof. Sever, nekdanji moj učenik, da si je dal prav pri delu Kramerjeve maske mnogo truda in posebne pozornosti, kakor pač zasluži plemenita in markantno oblikovana vpodobitev tega moža. Da ima Kramerjeva maska res poseben mik za likovne oči, nam nazorno dokazuje to, da so prav te markantne poteze zapeljale našega profesorja, da se je odločil in že tudi dela na Kramerjevi spominski plaketi, ki bo izdelana v premeru 15 cm. Tako si bodo lahko spoštovalci dr. Kramerja v pomanjšani obliki nabavili plastično vpodobitev za zmerno ceno.

Sever nam je s svojo marljivostjo že dovolj dokazal, kaj zmore vprav kot medalljér. Zlasti dve dovršeni mladostni deli me vedno razveseljuje, kadar koli ju lahko občudujem na steni muzejske dvoranice. To sta: glava starca od spredaj (en face) in profil (od strani) dr. Franceta Presnerja.

Še besedo o Beethovnu

Ludvik van Beethoven! Ni bilo zgolj naključje, da sem se ob Kramerjevi maski spomnil maske tega genijalnega glasbenika. Zakaj?

Bilo je pred leti, v maju. Sonce je prijazno ogrevalo Ljubljano, ko sem v opoldanski uri zavil iz Beethovnovih ulic proti Narodni tiskarni. Ugledam dr. Kramerja čisto samega, kar je bilo za čas njegovega ljubljanskega bivanja nekaj izrednega. Opazoval sem ga, kako je stopal zamišljen proti domu.

Sel je, kakor vedno, lahkotnega koraka, malce sklonjen, klobuk potisnjen na čelo, obe roki sklenjeni in položeni po običajni navadi in drži na hrbtu pod površnikom, tako da mu je pri vsakem koraku podalj-